

KATARZYNA CZERWIŃSKA-KORAL

ORZECZNICTWO W SPRAWACH ROLNYCH

OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI ROLNYMI

Gospodarstwo rolne przekazane na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin następcy pozostającemu w ustroju ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków.

Uchwała (7) SN z dnia 21 czerwca 2023 r., III CZP 106/22
Biul. SN 2023, nr 6

Według ogólnej zasady wynikającej z art. 36 i art. 37 k.r.o., do dokonania przez jednego z małżonków czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, w tym także do czynności, której przedmiotem jest zbycie własności nieruchomości wchodzącej w skład majątku objętego wspólnością ustawową, potrzebna jest zgoda drugiego małżonka, wyrażona w formie wymaganej dla danej czynności prawnej. Jeżeli czynność prawna została dokonana przez jednego z małżonków bez wymaganej zgody drugiego z nich, jej ważność uzależniona jest od potwierdzenia tego drugiego małżonka, z wyjątkiem jednostronnych czynności prawnych, które bez wymaganej zgody drugiego małżonka są nieważne. Jednakże jeżeli doszło do przekazania gospodarstwa rolnego Państwu w trybie art. 52 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin, to art. 44 tej ustawy przewidywał wyjątek od określonych w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ogólnych zasad zarządu przez małżonków majątkiem wspólnym. Statuował bowiem normę prawną, której zastosowanie następowało wg zasady kolizyjnej – *lex specialis derogat legi generali*. Przekazanie przez jednego z małżonków gospodarstwa rolnego Państwu nie wymagało zgody drugiego małżonka m.in. w sytuacji, jeżeli ów małżonek miał prawo do emerytury. Tym samym ww. przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego znajdowały zastosowanie tylko w tych sytuacjach, gdy po stronie drugiego małżonka nie zachodziła żadna z przesłanek wskazanych w art. 44 wcześniej wymienionej ustawy. Wówczas

do zgody małżonka na przekazanie gospodarstwa rolnego znajdowały zastosowanie ogólne zasady prawa rodzinnego wynikające z art. 36 i art. 37 k.r.o.

Wyrok NSA z dnia 15 lutego 2023 r., I OSK 241/20

Legalis nr 2895312

Regulowanie przepisem art. 2b ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (tekst jedn. Dz.U. 2020 r., poz. 1655 ze zm.) kwestii uprawnień właścicieli gospodarstw rolnych nabytych od osoby bliskiej oznacza istotność owej regulacji prawnej wśród norm systemu prawa odnoszących się do uprawnień jednostki. Z kolei bezprawne ograniczenie przysługującego stronie prawa własności nieruchomości rolnej, wskutek pozbawienia możliwości oddania jej w posiadanie innemu podmiotowi, oznacza powstanie skutków gospodarczych i społecznych, które są niemożliwe do zaakceptowania z punktu widzenia wymagań praworządności.

Wyrok NSA z dnia 18 maja 2023 r., I OSK 1105/22

Legalis nr 2932419

Wykazanie związku funkcjonalnego pomiędzy nieruchomością ziemską o charakterze rolniczym a nierolniczą resztą nieruchomości przesądza o tym, że także część nieruchomości o nierolniczym charakterze podpada pod przepisy dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (tekst jedn. Dz.U. z 1945 r., nr 3, poz. 13 ze zm.), jeżeli ów związek funkcjonalny pomiędzy częściami nieruchomości o zróżnicowanym charakterze jest tego rodzaju, że żadna z nich nie może bez drugiej prawidłowo funkcjonować.

Wyrok NSA z dnia 24 maja 2023 r., I OSK 1050/22

Legalis nr 2932553

1. Umowa poddzierżawy, a więc w istocie dzierżawy zawartej z dzierżawcą, nie wymaga szczególnej formy. Dopuszczalna jest zatem także forma ustna.

2. Wbrew pogładowi formułowanemu przez organ, postanowienia umowy dzierżawy łączącej Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa ze spółką jawną sprzeciwiające się poddzierżawianiu przedmiotu dzierżawy nie wpływają na skuteczność takiej poddzierżawy, a mogą jedynie rodzić odpowiedzialność kontraktową pomiędzy stronami umowy dzierżawy. Dlatego teza zakładająca niemożliwość zawarcia umowy poddzierżawy jest nieuzasadniona.

Wyrok NSA z dnia 31 maja 2023 r., I GSK 1258/19

Legalis nr 2960418

1. Wydane na podstawie ustawy z 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych ostateczne decyzje administracyjne o nadaniu własności gospodarstw rolnych ich samoistnym posiadaczom mogły być podważane w drodze nadzwyczajnych środków ich zaskarżenia do końca 1991 r. Był to wystarczająco długi okres czasu dla zapewnienia osobom zainteresowanym możliwości skorzystania z przysługujących im środków wzruszenia ostatecznych decyzji administracyjnych o nadaniu własności gospodarstwa rolnego jego samoistnemu posiadaczowi. Wprowadzone w 1991 r. ograniczenia były konieczne z uwagi na wartość, jaką jest stabilność stosunków prawnych oraz rosnące z czasem trudności dowodowe w prowadzeniu ewentualnego nadzwyczajnego postępowania weryfikacyjnego, a także na potrzebę ochrony praw nabytych przez osoby trzecie.

2. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. weszła w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej dnia 19 stycznia 1993 r. (oświadczenie rządowe z dnia 7 kwietnia 1993 r., Dz.U. Nr 61, poz. 285). Przepisy Konwencji mają zastosowanie tylko do takich naruszeń praw i wolności, które miały miejsce po wejściu w życie Konwencji wobec danego państwa. Punktem wyjścia dla określenia jurysdykcji *ratione temporis* jest więc moment zaistnienia faktów stanowiących naruszenie któregoś z praw czy wolności gwarantowanych przez Konwencję. Tymczasem przepis art. 63 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa wszedł w życie 1 stycznia 1992 r., a więc przed wejściem w życie w stosunku do Polski Konwencji oraz Protokołu Nr 1.

Wyrok NSA z dnia 6 czerwca 2023 r., I OSK 116/21
Legalis nr 2948790

Odtworzenie aktu własności ziemi najczęściej nie jest jedynie techniczną kwestią związaną z ustaleniem postaci i treści dokumentu, który wchodził w skład akt administracyjnych, ale czynnością, która istotnie ingeruje w prawo własności nieruchomości.

Wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2023 r., I OSK 124/21
Legalis nr 2954047

Decyzja o scaleniu jest wynikiem pewnego kompromisu, niekiedy bowiem kosztem jednej działki, czy też jednego uczestnika scalenia, następuje istotna poprawa warunków gospodarowania na innych działkach, uzasadniająca w łącznym rozrachunku przyjęte rozwiązanie. Istotne i konieczne jest, aby cel scalenia, czyli stworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania poprzez poprawę struktury obszarowej gospodarstwa rolnego, racjonalne ukształtowanie rozłogów gruntów

oraz dostosowanie granic nieruchomości do systemu dróg oraz rzeźby terenu, został zrealizowany odnośnie do każdego z wydzielonych w wyniku scalenia gospodarstw rolnych. Istotne jest również, aby każdy z uczestników scalenia otrzymał w jego wyniku pełny ekwiwalent swego gospodarstwa pod względem wartościowym i ilościowym. Nawet rzeczywiście zaistniałe w jednostkowym przypadku naruszenie indywidualnego interesu uczestnika scalenia nie podważa legalności decyzji zatwierdzającej projekt scalenia, gdy zachowano podstawową zasadę wydzielenia gruntów określoną w art. 8 ust. 1 ustawy o scalaniu i wymianie gruntów.

Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2023 r., I OSK 1774/22
Legalis nr 3017770

Posiadanie stanowiących gospodarstwo rolne gruntów rolnych na podstawie umowy dzierżawy nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że wskutek nabycia własności tych gruntów nastąpiło powiększenie gospodarstwa rolnego nabywcy. Uzyskane przez niego wskutek zwartej umowy sprzedaży prawo własności dzierżawionych dotychczas gruntów jest prawem pewniejszym w stosunku do dotychczasowej dzierżawy tych gruntów. Nabywca jako właściciel staje się posiadaczem samoistnym dzierżawionego wcześniej gospodarstwa, a zatem jego uprawnienia w stosunku do tych gruntów są o wiele szersze niż uprawnienia posiadacza zależnego, jakim jest dzierżawca. Należy mieć przy tym na uwadze, że dzierżawa jest sytuacją prawną ograniczoną czasowo i niepewną. Natomiast dotychczasowy dzierżawca gruntów powiększa obszar swojego gospodarstwa rolnego wskutek nabycia własności tych gruntów. Wykładnia językowa omawianego przepisu nie stoi na przeszkodzie uznania, że zwolnieniu z podatku podlega również nabycie gospodarstwa rolnego przez dotychczasowego jego dzierżawcę. Powiększenie gospodarstwa rolnego w zakresie gruntów stanowiących własność, które dotychczas były przez nabywcę dzierżawione, oznacza zmianę – powiększenie „intensywności” posiadanego dotychczas gospodarstwa.

Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 25 stycznia 2023 r., I SA/Po 785/22
Legalis nr 2879565

PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE I WSPIERANIE OBSZARÓW WIEJSKICH

Stan bezumownego korzystania z nieruchomości wbrew woli jej właściciela nie jest akceptowalny społecznie, także w przypadku nieruchomości, których właścicielem jest Skarb Państwa. Taki stan rzeczy uniemożliwia korzystanie z gruntu przez właściciela (Skarb Państwa), w trybie przewidzianym przepisami ustawy o gospodaro-

waniu nieruchomości rolnymi Skarbu Państwa. Prowadzi to też do istotnego ograniczenia możliwości kształtowania ustroju rolnego zgodnie z kierunkiem wyznaczonym w art. 23 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Samowolne naruszenie posiadania nie może dawać korzyści podmiotowi, który to posiadanie narusza. Zatem korzystanie przez rolnika w ramach samowoli z nieruchomości rolnej Skarbu Państwa nie może stanowić podstawy do uzyskania płatności rolniczych.

Wyrok NSA z dnia 27 stycznia 2023 r., I GSK 577/22
Legalis nr 2916237

Należy odróżnić sam cel tworzenia grupy producentów rolnych jako pewnej formy „organizowania”, określanej przez samego prawodawcę unijnego jako administracyjną oraz cele szczegółowe działania grupy.

Wyrok NSA z dnia 24 maja 2023 r., I GSK 985/19
Legalis nr 2932051

Aby doszło do skutecznego przejęcia zobowiązania rolnośrodowiskowego, przejęcie zobowiązania musi nastąpić wraz z przeniesieniem faktycznego użytkowania działek rolnych, do których przyznano płatność rolnośrodowiskową. Ponadto podstawą prawną przeniesienia posiadania działek rolnych jest umowa, a przejmującym grunty i zobowiązanie jest ta sama osoba, bo nowy posiadacz gruntów objętych zobowiązaniem rolnośrodowiskowym zobowiązuje się do kontynuowania tego zobowiązania. Do tego dodać jeszcze trzeba, że zmiana podmiotowa w sferze cywilnoprawnej nie powoduje w takim przypadku następstwa proceduralnego, a ustawodawca uzależnia przyznanie tej pomocy niejako od nowa, od zaakceptowania następcy w trybie administracyjnym przez podmiot wdrażający.

Wyrok NSA z dnia 13 czerwca 2023 r., I GSK 1048/22
Legalis nr 2953173

Do stwierdzenia stworzenia przez beneficjenta sztucznych warunków uzasadniających odmowę przyznania płatności konieczne jest wykazanie łącznego wystąpienia elementu obiektywnego (ogółu obiektywnych okoliczności, z których wynika, że pomimo formalnego poszanowania przesłanek przewidzianych w stosownych uregulowaniach, cel realizowany przez te uregulowania nie został osiągnięty) i subiektywnego (wola uzyskania korzyści wynikającej z uregulowań Unii Europejskiej poprzez sztuczne stworzenie wymaganych dla jej uzyskania przesłanek).

Wyrok NSA z dnia 30 czerwca 2023 r., I GSK 2052/19
Legalis nr 2958169

Pomoc przyznawana jest producentowi rolnemu, a nie gospodarstwu rolnemu. Warunkiem przyznania pomocy jest zatem wystąpienie szkody w czasie, gdy producent rolny był posiadaczem gospodarstwa rolnego, w którym wystąpiły szkody. Tylko osoba, która faktycznie poniosła szkody w uprawach rolnych może wnosić o przyznanie pomocy finansowej na podstawie § 13r rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Treść tego przepisu nie pozostawia wątpliwości interpretacyjnych, że pomoc jest udzielana producentowi rolnemu, a nie gospodarstwu rolnemu.

Wyrok NSA z dnia 30 sierpnia 2023 r., I GSK 2099/19
Legalis nr 2978060

Beneficjent, który chce skorzystać z płatności, zobowiązany jest wykonać do 31 lipca danego roku, co najmniej jeden zabieg agrotechniczny w celu usunięcia lub zniszczenia niepożądanego roślności. Powinien to być przynajmniej jeden zabieg agrotechniczny, a nie tylko jeden zabieg. Jeżeli cel, jakim jest usunięcie lub zniszczenie niepożądanego roślności, nie został zrealizowany podczas przeprowadzenia tego zabiegu, rolnik zobowiązany jest zabieg powtórzyć, ponieważ płatności do działek rolnych przysługują wówczas, gdy są one położone na kwalifikujących się hektarach rozumianych jako wszelkie użytki rolne, które stanowią grunty orne, trwałe użytki zielone i pastwiska lub uprawy trwałe.

Wyrok NSA z dnia 30 sierpnia 2023 r., I GSK 2189/19
Legalis nr 2980774

Aby zostać beneficjentem pomocy w ramach płatności, nie wystarczy być posiadaczem (samoistnym) działek w rozumieniu Kodeksu cywilnego, ale należy je również rolniczo użytkować. Ta właśnie okoliczność powoduje, że organ rozpoznający wniosek pomocowy jest zobowiązany przede wszystkim ocenić, czy wnioskodawca faktycznie posiada grunty rolne, których ma dotyczyć płatność oraz czy utrzymuje wszystkie grunty zgodnie z normami, użytkując rolniczo. Zgodnie z art. § 2 ust. 3 ONW PROW 2014–2020 [rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, Dz.U. z 2015 r., poz. 364] płatność ONW przysługuje do powierzchni użytków rolnych, będących w posiadaniu rolnika w dniu 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności. Posiadanie gruntów rolnych należy rozumieć jako faktyczne użytkowanie

gruntów rolnych. Oznacza to, że można mieć tytuł prawny do gruntu rolnego, ale nie mieć uprawnień do płatności oraz że można posiadać grunty rolne bez tytułu prawnego, a nawet w złej wierze i z tego tytułu mieć prawo do uzyskania płatności. Dodatkowo rolnik wnoszący o płatność nie jest zobowiązany do bezpośredniej pracy na gruntach, tzn. nie musi stosownych czynności agrotechnicznych wykonywać osobiście, rzecz jednak w tym, by dokonywane były one w jego imieniu. W zależności od okoliczności, władanie gruntem może polegać także na zleceniu osobom trzecim dokonania stosownych zabiegów, jednak istotne jest to, by rolnik wnoszący o przyznanie płatności posiadał decyzyjność jak, co, gdzie i kiedy na dany grunt zasiać, komu i kiedy zlecić prace polowe. Istotą płatności jest więc to, że są one przyznawane osobie, która rzeczywiście użytkuje grunty, tzn. decyduje m.in. jakich i przy pomocy jakiego rodzaju maszyn i urządzeń rolniczych dokonywać zabiegów agrotechnicznych, podejmuje także decyzje o terminie zbioru plonów.

Wyrok NSA z dnia 22 września 2023 r., I GSK 1236/22

Legalis nr 2985010

W obowiązującym stanie prawnym posiadanie gruntów rolnych należy rozumieć jako faktyczne użytkowanie gruntów rolnych. Oznacza to, że można mieć tytuł prawny do gruntu rolnego, ale nie mieć uprawnień do płatności oraz że można posiadać grunty rolne bez tytułu prawnego, a nawet w złej wierze i z tego tytułu mieć prawo do uzyskania płatności. Dodatkowo należy wskazać, że rolnik wnoszący o płatność nie jest zobowiązany do bezpośredniej pracy na gruntach, tzn. nie musi stosownych czynności agrotechnicznych wykonywać osobiście, rzecz jednak w tym, by dokonywane były one w jego imieniu. W zależności od okoliczności, władanie gruntem może polegać także na zleceniu osobom trzecim dokonania stosownych zabiegów, jednak istotne jest to, by rolnik wnoszący o przyznanie płatności posiadał decyzyjność jak, co, gdzie i kiedy na dany grunt zasiać, komu i kiedy zlecić prace polowe. Istotą płatności jest więc to, że są one przyznawane osobie, która rzeczywiście użytkuje grunty, tzn. decyduje m.in. jakich i przy pomocy jakiego rodzaju maszyn i urządzeń rolniczych dokonywać zabiegów agrotechnicznych, podejmuje także decyzje o terminie zbioru plonów.

Wyrok NSA z dnia 22 września 2023 r., I GSK 1235/22

Legalis nr 2985009

Ocena gospodarstwa rolnego musi obejmować, w sytuacjach budzących wątpliwości, nie tylko okoliczności związane bezpośrednio z jego funkcjonowaniem, ale również te, które wskazują na jego pozycję na rynku rolnym, jego relacje (powiązania) gospodarcze, organizacyjne z innymi podmiotami występującymi na tym

rynku. Ocena ta powinna również uwzględniać charakter zadań, jakie mogą być finansowane z budżetu UE na rozwój obszarów wiejskich (na podstawie krajowych planów strategicznych rozwoju obszarów wiejskich) i powinna niewątpliwie łączyć się z oceną dokonywaną w pozostałych płatnościach rolnych i obowiązujących tam modulacji za dany okres. Zasadniczym celem wsparcia jest bowiem pomoc w przeprowadzeniu restrukturyzacji rolnictwa i poprawy warunków gospodarowania i życia na terenach wiejskich oraz pomoc w ochronie środowiska naturalnego przed dalszą jego degradacją. Wsparcie to jest oparte na mechanizmie mającym na celu stopniowe obniżanie płatności dla rolników na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a także na zasadzie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Mechanizm przyznawania płatności wyklucza przyznawanie płatności podmiotom, które z uwagi na swoją sytuację ekonomiczną i pozycję na rynku rolnym takiej pomocy nie powinny oczekiwać. Podmioty te, ukrywając faktyczny sposób i zakres prowadzonej działalności, *de facto* nie prowadzą działalności rolniczej opartej na zasadzie swobody i konkurencyjności, a więc nie spełniają zasadniczego kryterium pozwalającego na przyznanie jakiegokolwiek pomocy nie tylko w zakresie rolnictwa.

Wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2023 r., I GSK 1550/22

Legalis nr 3023254

Istota płatności obszarowych wyraża się w udzielaniu pomocy tylko tym podmiotom, które są faktycznymi użytkownikami gruntów rolnych. Stosowanie cywilistycznego pojęcia posiadania musi uwzględniać istotę regulacji prawnych w dziedzinie płatności rolnych, których podstawowym celem jest wspieranie podmiotów prowadzących rzeczywiście działalność rolniczą, a nie wspieranie posiadaczy gruntów rolnych, niezależnie od tego, czy grunty te wykorzystują rolniczo (...). Rolnik wnioskujący o płatność nie jest zobowiązany do bezpośredniej pracy na gruntach, tzn. nie musi stosownych czynności agrotechnicznych wykonywać osobiście. W zależności od możliwości władanie gruntem może polegać także na zleceniu osobom trzecim dokonania stosownych zabiegów, jednak istotne jest to by rolnik posiadał decyzyjność jak, co, gdzie i kiedy na dany grunt zasiać, komu i kiedy zlecić prace polowe. Co więcej, tego rodzaju prace nie mogą mieć charakteru jedynie sporadycznego. Istotą przedmiotowych płatności jest więc to, że są przyznawane osobie, która rzeczywiście użytkuje grunty, tzn. decyduje, jakie rośliny uprawiać, jakie nasiona wysiać, jakich i przy pomocy jakiego rodzaju maszyn i urządzeń rolniczych dokonywać zabiegów agrotechnicznych itp.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 12 stycznia 2023 r., III SA/Łd 639/22

Legalis nr 2852443

To na organie, który wywodzi skutki prawne z zarzutu tworzenia sztucznych warunków, ciąży obowiązek wykazania tych warunków. Tym samym podstawą odmowy przyznania płatności jest wykazanie rolnikowi stworzenia sztucznych warunków do jej uzyskania. Nie zwalnia to jednak strony z obowiązku współpracy z organem w celu zgromadzenia w sposób kompletny i wszechstronny materiału dowodowego oraz z udzielania wyjaśnień. Strona powinna więc wykazać swój czynny udział, w przeciwnym razie narazi się na to, że organ wyciągnie wnioski na podstawie dowodów zgromadzonych w aktach sprawy, bez jej udziału.

Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 21 lutego 2023 r., I SA/Bd 711/22
Legalis nr 2893672

Przez sztuczne stworzenie warunków wymaganych do otrzymania płatności należy rozumieć sztuczne wykreowanie określonych elementów stanów faktycznych, czy też manipulowanie nimi tak, aby odpowiadały one nie przepisowi prawnemu, który miałyby w normalnym układzie rzeczy zastosowanie, ale przepisowi dla autora tej kreacji (manipulacji) korzystniejszemu. Ustalenie przy tym, że nastąpiło stworzenie sztucznych warunków, wymaga oceny działań nie tylko samego beneficjenta, ale również działań pomiędzy osobami zaangażowanymi w podobne projekty inwestycyjne.

Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 8 listopada 2023 r., I SA/Bd 409/23
Legalis nr 3005189

W przypadku płatności przyznawanych w ramach systemów wsparcia, przesłanką uzyskania pomocy istotne jest spełnienie warunków, o których mowa w przepisach prawa wspólnotowego, tj. m.in. prowadzenie „działalności rolniczej”, którą zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1307/2013 [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009, Dz.Urz. UE L nr 347 z 2013 r., s. 608] jest m.in. (ii) utrzymywanie użytków rolnych w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe metody rolnicze i zwykły sprzęt rolniczy, w oparciu o kryteria określone przez państwa członkowskie na podstawie ram ustanowionych przez Komisję, lub (iii) prowadzenie działań minimalnych, określanych przez państwa członkowskie, na użytkach rolnych utrzymujących się naturalnie w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy. Należy również podkreślić, że celem pomocy dla rolników w ramach Wspólnej Polityki

Rolnej nie jest wspieranie podmiotów, które uzurpują sobie miano rolnika, faktycznie nie prowadząc działalności rolniczej na danych gruntach. W sytuacji, gdy mamy do czynienia ze stworzeniem tylko pozorów (sztucznych warunków), by uzyskać dopłaty, pozostaje to sprzeczne z celami systemu wsparcia producentów rolnych (tj. wsparcia finansowego udzielanego podmiotom, które faktycznie prowadzą działalność rolniczą). Zaakcentować również należy, że warunkiem przyznania płatności jest posiadanie działek rolnych, bowiem celem wprowadzenia systemu Wspólnej Polityki Rolnej jest wsparcie dochodów tych podmiotów, które faktycznie prowadzą działalność rolniczą. Nie budzi wątpliwości Sądu również to, że obejście prawa (nadużycie prawa) nie może skutkować ochroną prawną podmiotu, który sztucznie kreuje okoliczności uzasadniające stosowanie danej normy przyznającej określoną korzyść finansową i wiąże się to z sankcją wykluczenia możliwości skorzystania z tego prawa przez ten podmiot. Podkreślić przy tym należy, iż stworzenie sztucznych warunków wymaganych do otrzymania płatności to stworzenie takich warunków, które w określonym stanie faktycznym nie mają żadnego innego racjonalnego uzasadnienia poza uzyskaniem korzystniejszej sytuacji w zakresie płatności od tej, jaką miałby beneficjent, gdyby takich warunków nie stworzył.

Wyrok WSA w Opolu z dnia 6 grudnia 2023 r., I SA/Op 261/23
Legalis nr 3019269

PODATKI W ROLNICTWIE

Powierzchnia gruntu, na której są umieszczone panele fotowoltaiczne wraz z infrastrukturą towarzyszącą, podlegają opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości z zastosowaniem stawek dla gruntów związanych z tą działalnością.

Wyrok NSA z dnia 25 maja 2023 r., III FSK 24/23
Legalis nr 2933491

Grunt pomiędzy panelami, jak również pomiędzy panelami a ogrodzeniem należy kwalifikować jako zajęty na prowadzenie działalności gospodarczej.

Wyrok NSA z dnia 9 sierpnia 2023 r., III FSK 385/23
Legalis nr 2972954

1. Ustanowienie zarządcy nieruchomości w trybie art. 203 k.c. nie podlega odmiennym normom w zakresie uprawnień i obowiązków wynikających z prawa administracyjnego ani dla zarządcy nieruchomości, ani też dla współwłaścicieli nieruchomości. Zarządca ustanowiony przez sąd występuje w obrocie cywilno-

prawnym oraz w postępowaniach administracyjnych i sądowych w imieniu własnym, aczkolwiek ze skutkiem dla współwłaścicieli zastępowanych na podstawie art. 203 k.c. Zarządca nieruchomości ustanowiony przez sąd jest przykładem tzw. zastępcy pośredniego (innym przykładem jest syndyk masy upadłości), który działa w imieniu własnym ze skutkiem dla zastępowanego (art. 615 w zw. z art. 935 k.p.c.).

2. To zarządca nieruchomości ustanowiony w trybie art. 203 k.c. jest uprawniony do złożenia wniosku o zwrot podatku akcyzowego.

Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 1 lutego 2023 r., I SA/Ol 571/22
Legalis nr 2883439

Organ podatkowy nie może samodzielnie dokonywać klasyfikacji funkcji nieruchomości, lecz powinien odwołać się do odpowiednich zapisów ewidencji gruntów i budynków. Oznacza to, że co do zasady o sposobie kwalifikacji gruntu (budynku), dla celów podatkowych w podatku od nieruchomości, nie tyle decyduje sposób rzeczywistego wykorzystania nieruchomości, ile jej funkcje (przeznaczenie) wskazane w ewidencji gruntów i budynków.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 7 lutego 2023 r., I SA/Gd 1225/22
Legalis nr 2885875

W przypadku współwłasności nie ma możliwości odrębnego opodatkowania podatkiem rolnym każdego ze współwłaścicieli jedynie co do przypadającego mu udziału w nieruchomości. Organ podatkowy obowiązany jest wydać jedną decyzję adresowaną do wszystkich współwłaścicieli, a obowiązek podatkowy ciąży na nich solidarnie.

Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 3 października 2023 r., I SA/Rz 239/23
Legalis nr 2993431

UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE ROLNIKÓW

Gospodarstwo rolne przekazane na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin następcy pozostającemu w ustroju ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków.

Uchwała (7) SN z dnia 21 czerwca 2023 r., III CZP 106/22
Biul. SN 2023, nr 6

Artykuł 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi, że ilekroć w ustawie jest mowa o domowniku – rozumie się przez to osobę bliską rolnikowi, która: ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Ustawa nie określa bliżej pojęcia „osoby bliskiej rolnikowi”. Przyjmuje się, że są to osoby powiązane z rolnikiem więzami rodzinnymi, jak również osoby związane z rolnikiem więzami o charakterze emocjonalnym, pozostające w faktycznym związku, np. w konkubinacie.

Postanowienie SN z dnia 15 marca 2023 r., I USK 155/22
Legalis nr 2951182

Jeżeli podstawowym źródłem utrzymania małżonków jest prowadzenie działalności rolniczej, to na każdym z nich spoczywa obowiązek współuczestniczenia przy prowadzeniu tej działalności (także przez pracę we wspólnym gospodarstwie rolnym). Takie relacje między małżonkami pozwalają przyjąć, że każde z nich współuczestniczy w prowadzeniu działalności rolniczej w jednakowym stopniu, wobec czego zasadą jest, że małżonek rolnika podlega ubezpieczeniu rolniczemu na takich samych warunkach jak rolnik, czyli w związku z prowadzeniem działalności rolniczej. Wynika to wprost z art. 5 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 208 ze zm.).

Wyrok NSA z dnia 31 października 2023 r., I GSK 1130/23
Legalis nr 3004469

INNE

Możliwe jest jednoczesne łączenie nauki w szkole ze stałą pracą w gospodarstwie rolnym. Możliwość ta musi być jednak oceniana przez pryzmat skonkretyzowanego stanu faktycznego. Stałość pracy w gospodarstwie nie jest pojęciem zobiektywizowanym, przeciwnie jest kategorią pojęciową ocenną. O stałości pracy w gospodarstwie rolnym można mówić wówczas, gdy jest ona świadczona w rozmiarach rzeczywiście istotnych dla danego gospodarstwa rolnego. Chodzi więc o taki zakres pracy, której brak powodowałby zakłócenia funkcjonowania gospodarstwa powodujące konieczność ograniczenia zakresu jego działalności, przez np. likwidację części produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

Wyrok NSA z dnia 11 kwietnia 2023 r., III OSK 7466/21
Legalis nr 2966118

Udzielenie lub odmowa udzielenia zgody na przeznaczenie gruntów rolnych na inny cel oparte jest na uznaniu administracyjnym (władztwo dyskrecjonalne organu), co oznacza, że do organu administracji państwowej należy wybór jednego z możliwych sposobów rozstrzygnięcia sprawy. Organ zatem, działając w oparciu o uznanie administracyjne, nie może wydać decyzji dowolnej, lecz decyzję będącą wynikiem wyważenia sprzecznych interesów i uwzględnienia obowiązującego prawa materialnego.

Wyrok NSA z dnia 22 maja 2023 r., I OSK 154/21

Legalis nr 2933207

Za zabudowę zagrodową należy uznać wszelkie obiekty pozostające w funkcjonalnym związku z gospodarstwem rolnym w znaczeniu określonym w art. 55³ Kodeksu cywilnego, w którym mowa jest w szczególności o gruntach rolnych wraz z budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem stanowiącymi lub mogącymi stanowić zorganizowaną całość gospodarczą. Nie sposób bowiem postrzegać współczesnego gospodarstwa rolnego, jako archaicznej zagrody, w której budynek mieszkalny otoczony jest budynkami gospodarczymi zlokalizowanymi na jednej działce czy podwórzu.

Wyrok NSA z dnia 6 czerwca 2023 r., II OSK 1926/20

Legalis nr 2963282

Inwestor występujący o warunki zabudowy zagrodowej zobowiązany jest wykazać, że planowana zabudowa służyć ma obsłudze prowadzonego przez niego gospodarstwa rolnego – stanowić faktyczną bazę i zaplecze tego gospodarstwa. Budynek jest zgodny z rolnym przeznaczeniem terenu, nie prowadzi do zmiany tego przeznaczenia, lecz ma służyć realizacji celu, na jaki teren jest przeznaczony i jego funkcji. Za taką wykładnią przepisu art. 61 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, odbiegającą od kwestii własnościowych, przemawia również charakter decyzji o warunkach zabudowy. Zgodnie z art. 63 ust. 2 wskazanej ustawy decyzja o warunkach zabudowy nie rodzi prawa do terenu oraz nie narusza prawa własności i uprawnień osób trzecich. Informację tej treści zamieszcza się w decyzji. Przepis ten potwierdza charakter funkcjonalny zabudowy zagrodowej i uzasadnia przyznanie priorytetu powiązaniom gospodarczym, nie zaś własnościowym.

Wyrok NSA z dnia 22 czerwca 2023 r., II OSK 2262/20

Legalis nr 2980146

Jeżeli dla danego terenu nie uchwalono planu zagospodarowania przestrzennego, decydujące znaczenie ma przeznaczenie nieruchomości określone w ewidencji gruntów i budynków. Ta okoliczność przesądza o możliwości wykorzystania gruntu do prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej i decyduje o ich charakterze.

Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2023 r., I OSK 180/20
Legalis nr 2959065

Decyzja o wyłączeniu gruntu z produkcji rolnej nie może być zastąpiona innym aktem, w tym w szczególności umową kreowaną wolą stron.

Wyrok NSA z dnia 17 sierpnia 2023 r., I OSK 446/22
Legalis nr 2977042

Rodzaj zabudowy ma istotne znaczenie dla oceny, czy zachodzi przesłanka kontynuacji funkcji. Zabudowy jednorodzinnej nie można utożsamiać z zabudową zagrodową. Zabudowa zagrodowa obejmuje zabudowania o charakterze gospodarczym (produkcyjnym) oraz mieszkaniowym służące prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Związanie gospodarstwa rolnego z zabudową zagrodową należy pojmować funkcjonalnie, przyjmując cywilistyczne rozumienie gospodarstwa jako pewnej całości produkcyjnej. W świetle art. 553 k.p.c. za gospodarstwo rolne uważa się bowiem grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 8 lutego 2023 r., II SA/Rz 1013/22
Legalis nr 2886286

Przesłanki z art. 215 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami powinny być spełnione przez osoby, na rzecz których ma nastąpić ewentualna wypłata odszkodowania. Muszą one udowodnić, iż faktycznie władały przedmiotowym gospodarstwem. Przez faktyczne władanie gospodarstwem rolnym należy rozumieć efektywne korzystanie z całej nieruchomości. Ustalenie zaś braku władania, niezależnie od przyczyn jego utraty, jest wystarczające do nieuwzględnienia roszczenia o odszkodowanie.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 marca 2023 r., I SA/Wa 833/22
Legalis nr 2901245

Niezdefiniowane ustawowo pojęcie „szczególnie uzasadnione potrzeby właściciela lasu” należy pojmować jako sytuację wyjątkową. Użycie sformułowania „szczególnie” oznacza, że nie wystarczy ustalenie wystąpienia po stronie właściciela lasu jakiegokolwiek potrzeby przekształcenia terenu leśnego na użytek rolny, ale musi to być potrzeba wykraczająca poza zwykłą, tj. wyjątkowa, kwalifikowana, uzasadniona szczególnymi okolicznościami. Za szczególne potrzeby mogą być uznane tylko takie wyjątkowe, kwalifikowane przesłanki, które w sytuacji konkretnego właściciela przeważają nad zasadą ochrony i trwałości utrzymania lasu. Wykładnia językowa zwrotu „szczególnie uzasadniona potrzeba” wskazuje na „konieczność, mus, niezbędność, przymus sytuacyjny”. Zmiana przekształcenia lasu w użytek rolny musi być zatem dla właściciela lasu czymś absolutnie niezbędnym w danej sytuacji. Wyjątkowość sytuacji podmiotu ubiegającego się o zezwolenie na zmianę na użytek rolny gruntu leśnego, postrzegana poprzez pryzmat obowiązków ciążących na nim jako właścicielu lasu, określonych ustawą o lasach oraz poprzez pryzmat celów ustawy o lasach, powinna mieć wagę przewyższającą wartości chronione ustawą o lasach. Jak wyżej bowiem sąd wskazał, z mocy art. 13 ust. 1 ustawy o lasach ich właściciele zobowiązani są do trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich leśnego użytkowania, w szczególności do zachowania w lasach roślinności leśnej, ponownego wprowadzania upraw leśnych w okresie do 5 lat od usunięcia drzewostanu, pielęgnowania i ochrony lasu, w tym ochrony przeciwpożarowej, odpowiedniej przebudowy drzewostanu oraz racjonalnego użytkowania lasu w sposób trwale zapewniający realizację wszystkich jego funkcji. Stosownie do art. 8 ustawy o lasach, podstawowymi zasadami prowadzenia gospodarki leśnej jest powszechna ochrona lasów, trwałość utrzymania lasów, ciągłość i zrównoważone wykorzystanie wszystkich funkcji lasów oraz powiększanie zasobów leśnych. Z woli ustawodawcy las można przekształcić wyłącznie w użytek rolny i tylko, gdy zaistnieje szczególnie uzasadniona potrzeba właściciela lasu.

Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 4 grudnia 2023 r., II SA/Bk 818/23

Legalis nr 3018555